

I

Ik zit weer eens onder de hoofdluis, het verbaast me niet eens meer, jaagt me geen angst aan, bezorgt me geen walging. Het jeukt alleen. Neten heb ik vrijwel altijd, die komen steevast los als ik in de badkamer mijn haar kam: paarlemoeren eitjes die donker glimmen tegen het porselein van de wasbak. Er blijven er ook best veel tussen de tanden van de kam zitten, die ik vervolgens schoonboen met mijn tandenborstel, die met het beschimmelde handvat. Het is onvermijdelijk dat ik luizen oloop – ik geef les op een school in een voorstad. De helft van de kinderen heeft luizen, zoals aan het begin van elk schooljaar wordt ontdekt, tijdens de geneeskundige controle, wanneer de verpleegster met de vaardige handelingen van een chimpansee hun haar uitpluist – al vermorzelt ze de chitinepanters van de gevangen insecten niet tussen haar tanden. In plaats daarvan beveelt ze de ouders een groezig wit, naar chemicaliën riekend goedje aan, hetzelfde spul dat naderhand ook door de leerkrachten wordt gebruikt. Met als resultaat dat binnen een paar dagen de hele school naar luizenshampoo ruikt.

Maar daar valt allemaal nog wel mee te leven, we hebben tenminste geen bedwantsen, het is lang geleden dat we daar last van hadden. Ik kan ze me wel herinneren, ik heb ze met eigen ogen gezien toen ik een jaar of drie was, in ons huis in de wijk Floreasca waar we rond '59-'60 woonden. Mijn vader wees ze me aan wanneer hij de matras met een ruk van het bed haalde. Ze leken op donkerrode speldenknopjes, hard en glimmend als bosvruchten of als die zwarte klimopbesjes waarvan ik wist dat ik ze niet in mijn mond mocht stoppen. Alleen zochten die knopjes tussen de matras en de ombouw van het bed gauw een goed heenkomen in donkere hoekjes, zo paniekerig dat het op

mijn lachspieren werkte. Ik verheugde me op het moment dat mijn vader de zware hoek van de matras zou optillen (wanneer de lakens werden verschoond) zodat ik die mollige beestjes te zien kreeg. Ik schaterde het dan zo uit dat mijn moeder, die mij met lang krulhaar liet rondlopen, me altijd in haar armen nam en spuuggeluidjes in mijn richting maakte tegen het boze oog. Mijn vader ging dan de flitspuit halen en vergastte die tussen de kieren van de planken weggekropen bedwantsen op een smerig stinkende douche waar ze niet van terug hadden. Ik hield van de geur van de beddenplanken, van het nog van hars doortrokken vurenhout, ik hield zelfs van de geur van lindaan. Dan legde mijn vader de matras weer op zijn plaats en verscheen mijn moeder met de lakens in haar armen. Wanneer ze er eentje over het bed uitspreidde, bolde het op als een grote oliebol en ik deed niets liever dan daaronder kruipen. Ik wachtte tot het laken langzaam over me neer zou dalen, tot het de vorm van mijn lichaam aannam, echter niet ieder onderdeel ervan, maar in een tekening van ingewikkelde plooien en vouwen. De kamers waren in die tijd zo groot als hallen, waarin twee reusachtige mensen ronddoelden die, om onduidelijke redenen, voor mij zorgden: mama en papa.

Maar ik kan me geen steken van bedwantsen herinneren. Mama vertelde me dat die eruitzien als rode kringetjes met een witte punt in het midden. En ze gaven eerder een branderig dan een jeukerig gevoel. Ik heb geen idee, feit is dat ik onvermijdelijk hoofdluis krijg van de kinderen wanneer ik me over hun schriften buig, het is een soort beroepskwaal. Ik draag mijn haar lang sinds de tijd dat ik schrijver had kunnen worden. Dat is alles wat ik van die loopbaan heb overgehouden, mijn lange lokken. En coltruien, zoals de eerste schrijver die ik ooit heb gezien ze droeg en die voor mij een glorieus en ongenaakbaar toonbeeld van een auteur is gebleven: die in *Breakfast at Tiffany's*. Mijn haar raakt dat van de meisjes, dat kroest en vol zit met lintjes. Over die hoornige, half doorzichtige strengen klauteren de insecten omhoog. Hun klauwtjes zijn net zo gekromd als een haar, waaraan ze zich perfect vastgrijpen. Vervolgens lopen ze

over de hoofdhuid, waarop ze hun uitwerpselen en eitjes achterlaten, ze steken in de huid, die nooit de zon heeft gezien en daarom smetteloos wit is, als perkament, en daarmee voeden ze zich. Wanneer de jeuk ondraaglijk wordt, vul ik de badkuip met heet water en tref de nodige voorbereidingen om ze uit te roeien.

Ik houd van het geluid van een vollopend bad, dat heftige geklots, de wervelende versnelling van miljarden druppels en de in spiralen opgerolde plukjes haar, het geklater van de verticale straal in de groenige gelei van het water dat met onwaarneembare stapjes stijgt en de wanden van de badkuip veroverd met haperende stuwingen en plotselinge doorbraken, alsof het bestaat uit ontelbare doorzichtige mieren die door het Amazoneoerwoud krioelen. Ik draai de kraan dicht en er valt een stilte, de mieren versmelten met elkaar en het geleiachtige saffier komt tot rust, kijkt naar me als een helder oog en wacht op me. Genoeglijk glijd ik naakt het water in. Ik dompel gelijk mijn hoofd onder om te voelen hoe de watermuren symmetrisch over mijn wangen en mijn voorhoofd schuiven. Het water klemt me in, is zwaar om me heen, maakt dat ik erin leviteer. Ik ben de pit van een stuk fruit met groenblauw vruchtvlies. Mijn haar wappert uit tot de rand van het bad, zoals een zwarte vogel zijn vleugels zou spreiden. De haren stoten elkaar af, elk is onafhankelijk, elk drijft, plotseling doorweekt, tussen de andere in, zonder ze te raken, als de tentakels van zeelelies. Ik beweeg mijn hoofd met een ruk van links naar rechts om te voelen hoe de haren onder spanning komen te staan, zich uitspreiden over het stroperige water, gewicht krijgen, een onverwacht gewicht. Het is moeilijk ze uit hun waterholtes te rukken. De luizen klemmen zich stevig vast aan de dikke stammen, versmelten ermee. Hun onmenselijke gezichten vertonen een soort verwondering. Hun karkassen bestaan uit hetzelfde materiaal als haren. Zij verslappen ook in het hete water, maar lossen er niet in op. De ademhalingsbuisjes die symmetrisch op het wafelpatroon aan hun buikrand zitten, sluiten zich hermetisch, als de dichtgedrukte neusgaten van zeehonden. Passief en ontspannen als een anatomisch preparaat doberen ze in de badkuip, de huid van mijn vingers zwelt op en

rimpelt. Ik ben ook slap, alsof ik met een laag doorzichtig chitine bedekt ben. Mijn handen, aan zichzelf overgelaten, dobberen aan de oppervlakte. Ook mijn geslacht heeft de neiging zich op te richten, als een kurk. Wat is het toch merkwaardig dat ik een lichaam heb, dat ik in een lichaam zit.

Ik kom overeind en begin mijn haar en lichaam in te zepen. Zolang ik mijn oren onder water had, kon ik duidelijk de gesprekken en het bonzen in de appartementen van de burenhoren, maar als in een droom. Nu heb ik doppen van gelatine in mijn oren. Ik laat mijn zeepsophanden over mijn lichaam glijden. Voor mij heeft mijn lijf niets erotisch. Het is alsof ik met mijn vingers niet mijn lichaam maar mijn geest betast. Mijn in vlees gepakte geest, mijn in de kosmos geklede geest.

Net als in het geval van de luizen wacht me geen al te grote verrassing wanneer ik met mijn zeep handen in de buurt van mijn navel kom. Dat overkomt me namelijk al jaren. Aanvankelijk vond ik het natuurlijk eng, want ik had gehoord dat je zo een navelbreuk kon oplopen. Maar over mijn eigen navel maakte ik me geen zorgen, want die was slechts een holte in mijn buik, ‘tegen je ruggengraat geplakt’, zoals mijn moeder zei. Op de bodem van dit kuiltje zat iets wat niet prettig aanvoelde, maar waar ik nooit bepaald over had ingezeten. De navel was niet meer dan de holte in een appel waar het steeltje uitsteekt. Wij zijn net als vruchten gegroeid op een met nerven en adertjes doorschoten bladstengel. Maar enkele maanden geleden, toen ik haastig mijn vinger over deze oneffenheid op mijn lichaam liet glijden om te zorgen dat ze niet ongewassen bleef, voelde ik iets ongewoons, iets wat daar niet had moeten zijn: een uitsteeksel waar ik mijn vingertop aan schramde, iets niet-organisch, dat geen deel uitmaakte van mijn lichaam. Het zat ingebed in de klont bleek vlees die daar gaapte, als een oog tussen twee oogleden. Voor het eerst bekeek ik het wat aandachtiger, onder water, door de randen van de spleet uit elkaar te trekken. Omdat ik het niet goed kon zien, drukte ik mezelf omhoog in de badkuip zodat de waterlens in mijn navel langzaam leeg kon stromen. Mijn god, zei ik glimlachend bij mezelf, ik ben een echte navelstaar-

der geworden... Ja, het was een soort bleke knoop, die de laatste tijd wat duidelijker te zien was, want nu ik tegen de dertig liep, waren mijn buikspieren wat slapper geworden. Een uitsteeksel als de nagel van een kinderhand, in een van de welvingen van de knoop, bleek gewoon viezigheid te zijn. Maar aan de andere kant stak er toch iets stijfs en pijnlijks uit de kleine zwartgroenige knoest die ik met het topje van mijn vinger kon voelen. Ik had geen idee wat het zou kunnen zijn. Ik probeerde hem tussen mijn nagels te pakken, maar ik schrok van de pijn, al stelde die niet veel voor toen ik eraan trok: het kon een soort wrat zijn en het was beter daar niet aan te krabben. Ik deed mijn best hem te vergeten en hem gewoon te laten zitten waar hij was gegroeid. In de loop van ons leven krijgen we allerlei moedervlekken, wratten, botzwellingen en meer van dat soort narigheid die we lijdzaam meetorsen, om nog maar te zwijgen van nagels en haar, van tanden die uitvallen: stukjes van onszelf die we kwijtraken en die hun eigen leven gaan leiden. Ik bewaar nog altijd, dankzij mijn moeders goede zorgen, in een Tic Tac-doosje, al mijn melk-tandjes, en ook dankzij haar goede zorgen heb ik nog de vlechten die ik droeg toen ik drie was. Onze foto's met gebarsten emulsielaag en met een kartelrand zoals een postzegel zijn evenzovele getuigenissen van hetzelfde: ons lichaam is werkelijk ooit tussen de zon en de lens van het toestel terechtgekomen, zodat het zijn schaduw wierp op het filmpje, net zoals de maan, tijdens een verduistering, zijn schaduw over de zonnescijf werpt.

Maar toen ik een week later opnieuw in bad zat, voelde mijn navel weer vreemd en ontstoken aan. Het stukje dat ik niet kon thuisbrengen was iets gegroeid en leek anders, eerder verontrustend dan pijnlijk. Wanneer we kiespijn hebben, tasten we ons gebit af met onze tong, op het gevaar af op felle pijn te stuiten. Alles wat afwijkt op de gevoelige landkaart van ons lichaam zit ons dwars en baart ons zorgen: we moeten koste wat kost zien af te komen van dat gevoel van schaamte dat ons niet met rust laat. Soms trek ik 's avonds bij het slapengaan mijn kousen uit en voel dat de vlezige, geel-doorzichtige huid aan de zijkant van mijn grote teen overmatig dik is geworden. Ik grijp de harde

zwellings tussen mijn vingers en pulk er soms wel een halfuur aan tot ik erin slaag een flinter af te breken, waar ik verder aan blijf trekken met mijn pijnlijke vingertopjes, steeds geïrriteerder en bezorgder, totdat het me lukt een dikke, glazige korst, met ribbels als vingerpapillen, los te peuteren, een hele centimeter dode huid, die nu onsmakelijk aan mijn teen bungelt. Er verder aan trekken kan niet, want ik stuit al op zenuwuiteinden in de huidlaag eronder, wat me pijngevoelens bezorgt, maar toch moet ik een oplossing vinden voor die jeuk, die onrust. Ik pak de schaar en knip hem af om hem vervolgens langdurig te bestuderen: een witte korst die ik heb voortgebracht zonder te weten hoe, zoals ik mij niet meer kan herinneren hoe ik mijn botten heb voortgebracht. Ik vouw hem dubbel tussen mijn vingers, snuffel eraan, hij ruikt vagelijk naar ammoniak: dit brokje organisch maar dood materiaal, dat al dood was toen het deel van mij uitmaakte en mij een paar gram zwaarder maakte, blijft me dwarszitten. Ik kan me er niet toe brengen het weg te gooien, ik doe het licht uit en ga slapen, maar nog altijd met die korst tussen mijn vingers, al ben ik de volgende dag alles straal vergeten. Toch heb ik een tijdje gehinkepinkt, die plek waar ik hem heb afgerukt doet zeer.

Dus begon ik zachtjes te trekken aan die harde bobbel die uit mijn navel stak, totdat ik hem, volkomen onverwacht, ineens tussen mijn vingers hield. Het was een cilindertje van een halve centimeter in lengte en ongeveer zo dik als een lucifer. Hij leek zwart uitgeslagen van ouderdom, beschimmeld en klef en groezelig door de tand des tijds. Hij was stokoud, gemummificeerd, verzeept. Ik spoelde hem in de wasbak onder de waterstraal af en daarmee werd de smurrielaag wel een beetje minder, en zo zag ik dat dit dingetje waarschijnlijk ooit geelgroenig was geweest, leek het. Ik stopte het weg in een leeg lucifersdoosje. Het zag eruit als de afgebrande kop van een lucifershoutje.

Enkele weken later heb ik uit mijn in het warme water ge-weekte navel nog een flinter geplukt, ditmaal twee keer zo lang, van hetzelfde harde en langwerpige materiaal. Het was me inmiddels duidelijk dat het om het soepele uiteinde van een touw-

tje ging, ik kon zelfs het grote aantal gedraaide strengen waaruit het was samengesteld onderscheiden. Het was ordinair touw, bindtouw. De streng waarmee ze, zevenentwintig jaar geleden, mijn navel hebben afgebonden in die morsige arbeiderskraamkliniek waar ik ben geboren. Nu scheidt mijn navel deze geleidelijk uit, één stukje per twee weken, één stukje per maand, dan weer eentje na drie maanden. Dat stukje van vandaag is het vijfde en ik trek het zorgvuldig en genietend naar buiten. Ik strijk het recht, maak het schoon met mijn nagel, was het in het badwater. Het is het langste eindje tot nu toe en, hoop ik, het laatste. Ik stop het in het lucifersdoosje naast de andere: ze zitten daar braaf te zitten, geel-groen-zwart, gebogen, met enigszins uitgeplozen uiteinden. Jute, hetzelfde materiaal als waarvan boodschappentassen voor huisvrouwen worden gemaakt, die in hun handen snijden als ze met aardappels gevuld zijn, hetzelfde als waarmee postpakketten worden dichtgebonden. Met Maria-Hemelvaart stuurde de familie van mijn vader in het Banaat pakketjes op: gebakjes met maanzaad en honing. Aan het losgeknoopte, bruinig-groene touw beleefde ik veel genoegen: ik bond de deurkrukken vast zodat mijn moeder niet nog een kind zou maken. Bij iedere kruk legde ik tientallen, honderden knopen.

Ik hoef me niet langer het hoofd te breken over de draad die uit mijn navel komt en stap uit bad, terwijl het water tappelings van mijn lichaam loopt. Ik pak de fles met de antiluzenvloeistof van achter de wc-pot en giet een vingerhoedje van de stinkende inhoud over mijn hoofd uit. Ik vraag me af in welke klas ik ze ditmaal heb opgelopen, alsof dat ertoe doet. Wie weet, misschien doet het er wel toe. Misschien behoren in verschillende straten van de wijk en in verschillende klassen van de school de luizen tot andere soorten, van een ander formaat.

Ik spoel dat smerige goedje uit en ga dan mijn haar kammen boven het glanzend schone porselein van de wasbak. En meteen vallen de parasieten omlaag, twee, vijf, acht, vijftien... Ze zijn piepklein, elk omkapseld door zijn eigen waterdruppel. Met grote moeite kan ik lijven met uitgedijde buiken en drie nog be-

wegende pootjes aan iedere kant onderscheiden. Hun lijf en mijn lijf, zoals ik daar naakt en nat sta, gebogen boven de wasbak, zijn opgebouwd uit dezelfde organische weefsels. Ze hebben soortgelijke organen en functies. Ze hebben ogen die dezelfde werkelijkheid zien, ze hebben poten die hen door dezelfde oneindige en ondoorgrondelijke wereld dragen. Ze willen leven, net zoals ik. Ik spoel ze met een waterstraal van de wanden van de wasbak. Ze komen terecht in de zwanenhals eronder, bereiken de ondergrondse riolering.

Ik stap met nat haar in bed naast mijn armzalige schatten: het Tic Tac-doosje met mijn melktandjes, de foto's van toen ik klein was en mijn ouders in de kracht van hun leven waren, het lucifersdoosje met het uit mijn navel gepulkte touw, mijn dagboek. Ik schud, zoals ik 's avonds zo vaak doe, het doosje met tanden leeg in mijn handpalm: de gladde steentjes, nog steeds heel wit, die vroeger in mijn mond zaten, waarmee ik ooit heb gegeten, woorden heb uitgesproken en heb gebeten als een kefertje. Zo vaak heb ik me afgevraagd hoe het zou zijn als ik ergens ook een papieren zakje had met mijn wervels van toen ik twee was of met mijn vingerkootjes van toen ik zeven was...

Ik stop mijn tanden terug. Ik zou ook nog naar wat foto's willen kijken, maar ik trek het niet meer. Ik open de lade van het nachtkastje en stop alles daarin, in het doosje van vergeelde 'slangenhuid', waar in een grijs verleden een scheerapparaat, een scheerkwast en een doosje met Astor-mesjes in hebben gezeten. Daarin bewaar ik nu mijn armzalige schatten. Ik trek het dekbed over mijn hoofd en probeer zo snel mogelijk de slaap te vatten, desnoods voorgoed. Mijn hoofdhuid jeukt niet langer. Omdat het recentelijk nog is gebeurd, hoop ik bovendien dat het me vannacht bespaard blijft.

2

Ik doel hiermee op dromen, op bezoekers, op die hele waanzin, maar nu is daarvoor niet het geschikte moment. Vooralsnog moet ik terug naar de school waar ik zowaar al meer dan drie jaar werk. ‘Ik blijf niet mijn hele leven leraar,’ had ik bij mezelf gezegd, zo staat me nog levendig voor de geest, terwijl ik terugkeerde met de tram, verzonken in de diepte van de zomeravond met rozerode wolken, nadat ik daar, aan de verre kant van Colentina, voor het eerst mijn school was gaan bekijken. En kijk, er is geen wonder geschied en er is alle kans dat het daarop uitloopt. En zo erg is het tot nu toe nou ook weer niet geweest. Op de middag waarop ik, kort nadat ik daar van hogerhand was aangesteld, mijn school ben gaan bekijken, was ik vierentwintig jaar oud en woog ik ongeveer twee keer dat getal. Ik was ongeloflijk, onmogelijk uitgeteerd. Mijn snor en lange haar, die toentertijd een rossige tint hadden, bewerkstelligden alleen dat mijn gezicht nog kinderlijker overkwam, zodat zelfs ik, wanneer ik onverwacht in een etalageruit of in de ramen van de tram een glimp van mezelf opving, meende met een middelbare scholier van doen te hebben.

Het was een zomerse namiddag, de stad stroomde over van het licht, als een glas met water dat opbolt tot boven de rand. Ik stapte bij de Tunari op de tram, tegenover de Algemene Directie van de Militie. Ik reed langs het flatgebouw van mijn ouders aan de Ștefan cel Mare, waar ikzelf ook woonde, ik tuurde zoals altijd naar die onmetelijke façade om ergens het raam van mijn kamer te vinden, afgedekt met blauw papier tegen het invallende zonlicht, daarna passeerde ik de omheining van het Colentina-ziekenhuis. De paviljoens voor de patiënten stonden in slagorde op de binnenplaats, als gemetselde pantserkruisers. De

bouwsels hadden ieder een andere vorm, alsof hun bizarre architectuur was ingegeven door de uiteenlopende ziekten van hun bewoners. Of misschien was iedere architect apart gekozen uit mensen die aan een bepaalde kwaal leden en hadden dezen bedacht dat het gebouw symbolisch hun lijdensweg diende te verbeelden. Ze waren me allemaal vertrouwd, in ten minste twee was ik ook gehuisvest geweest. Vooral herkende ik, met een huivering, aan het rechteruiteinde van de binnenplaats het roze gebouw met de papierdunne wanden van het paviljoen voor neurologische aandoeningen. Hier was ik, acht jaar geleden, een maand lang opgenomen geweest voor de gezichtsverlamming waar ik soms nog last van heb. In vele nachten dool ik in mijn dromen tussen de paviljoens van het Colentina-ziekenhuis, ga binnen in onbekende en vijandige gebouwen, met wanden die bedekt zijn met anatomische platen...

Hierna reed de tram langs de voormalige werkplaats van het Openbaar Vervoer, waar mijn vader een tijdje als machinebankwerker had gewerkt. Ze hadden er echter flatgebouwen voor gebouwd, zodat hij nauwelijks nog te zien was. Op de begane grond van een flatgebouw was een polikliniek, pal naast de halte Doctor Grozovici. Daar was ik op mijn zestiende een tijdlang naartoe gegaan om injecties met vitamine B1 en B6 te ondergaan, ook vanwege die gezichtsverlamming. Mijn ouders drukten de ampullen in mijn handen en zeiden dat ik het niet moest wagen ze ongeopend weer mee naar huis te nemen. Ze hadden me in de smiezen. Aanvankelijk ontdeed ik me ervan in de liftschacht en vertelde mijn ouders dan dat ik de prik had gekregen, maar daar kwam ik niet al te lang mee weg. Uiteindelijk was er geen ontkomen aan. 's Avonds in het donker ging ik met frisse tegenzin naar de polikliniek. Ik ging lopend, zo langzaam als ik kon, het waren maar twee haltes. Als op dagen wanneer ik naar de tandarts moest, hoopte ik dat er een wonder zou geschieden en ik de spreekkamer gesloten zou aantreffen, het gebouw gesloopt, de tandarts overleden of gewoon een stroomstoring, zodat de boor en de lampen boven de tandartsstoel het niet deden. Er geschiedde echter nooit een wonder. De pijn

wachtte me daar op, ten volle, met haar bloederige aura. De eerste verpleegster in Grozovici die me, op de late avond, mijn injectie gaf, was mooi, blond en opgetut, maar al gauw was ik als de dood voor haar. Ze was van het slag dat met een volmaakte minachting naar je blote kont kijkt. Niet de gedachte aan de pijn die me te wachten stond, maar de walging van die vrouw voor dat pikkie met wie ze een intieme relatie ging onderhouden (al bestond die erin dat ze hem een naald in zijn bil stak) ondergroef al snel mijn vage opwinding, en mijn geslacht zag af van een poging zijn kop een beetje op te steken om beter te kunnen zien. Vervolgens wachtte ik op de onvermijdelijke vochtigheid op de huid die geslachtetofferd ging worden, de drie, vier petsen met de rug van de hand, gevolgd door de schok van de naald die in je vlees werd gestoken, altijd met speciale zorg zodat de punt een zenuw, een ader zou raken, opdat het een pijnlijke, duurzame, gedenkwaardige ervaring zou worden, die vervolgens werd verhevigd door het gif dat door de holte van de naald afdaalde om zich als zwavelzuur door je hele bil te verspreiden. Het was gruwelijk. Na de injecties van die blonde verpleegster liep ik een hele week mank.

Gelukkig roteerde die zuster, die in bed waarschijnlijk sm-spelletjes deed met haar minnaars, in de polikliniek met een andere, die net zo moeilijk te vergeten was, maar om andere redenen. Het was een vrouw die je doodsangsten aanjoeg vanaf het eerste moment dat je haar zag, want ze had geen neus. Ze droeg echter geen verband of een nepneus, maar had gewoon midden in haar gezicht een breed gat zitten, vagelijk verdeeld in twee secties. Ze was zo petieterig als een kuiken, een brunette met ogen die je aandacht zouden hebben getrokken door hun welwillendheid als dat afstotelijke gezicht je niet volkomen van je stuk had gebracht. Als ik de blonde trof, liet ze me gelijk komen. In de wachtkamer kon je een kanon afschieten. De neusloze dwerg leek buitengewoon gezocht te zijn: de wachtkamer zat altijd vol met mensen, zo vol als de kerk tijdens de paasnacht. Om twee uur 's nachts kwam ik thuis van de polikliniek. Veel van de patiënten die zaten te wachten om naar binnen te worden ge-

roepen, brachten bloemen voor haar mee. Wanneer de verpleegster in de deuropening verscheen, glimlachten de wachtenden gelukzalig. Dank je de koekoek: niemand had waarschijnlijk ooit een zachtere hand gehad. Wanneer ik aan de beurt was en plaatsnam op het zeiltje waarmee het bed in de spreekkamer was afgedekt, met mijn broek op mijn enkels, werd ik onpasselijk van de geur van de nog in cellofaan verpakte bloemen die zeven of acht langs de wand neergezette vazen vulden. De vrouw met het buitengewoon donkere haar sprak rustig en met gelijkmatige stem tegen me, vervolgens legde ze een tel lang haar hand op mijn bil en... dat was het wel zo'n beetje. Ik voelde de naald niet, en de verspreiding van het serum door de spieren werd ik slechts gewaar als een nauwelijks waarneembare warmte. Binnen een paar minuten was alles achter de rug, zodat ik opgelucht en goedgemutst naar huis terugkeerde. Mijn ouders keken me argwanend aan: ik had die ampul toch niet zomaar ergens weggegooid?

Hierna kwam de Melodia-bioscoop, vlak voor strada Lizeanu, en dan stapte ik bij de volgende halte uit, bij Obor, waar ik overstapte op een tram die haaks op de Ștefan cel Mare reed, komende vanaf Calea Moșilor, en tot diep in de wijk Colentina verdween.

Ik kende die plaatsen goed, het was in zekere zin mijn buurt. Op de Obor-markt deed mama haar inkopen. Ze nam mij ook mee, toen ik nog klein was, in die mensenzee op de oude markt. De vishal, waar de stank niet te harden was, daarachter de grote hal, met zijn bas-reliëfs en mozaïeken die ondoorgrondelijke tafereelen uitbeeldden, ten slotte de ijsfabriek, waarvoor altijd arbeiders in de weer waren met blokken ijs die wit waren in het midden en wonderbaarlijk doorschijnend aan de randen (alsof ze voortdurend oplostten in de lucht eromheen), waren voor mijn kinderoogen fantastische bolwerken uit een andere wereld. Daar, in de maandagochtendlijke uitgestorvenheid van Obor, hand in hand met mijn moeder, zag ik de op een paal geplakte affiche die me zo lang is bijgebleven: een reusachtige octopus kwam tevoorschijn uit een vliegende schotel en stak zijn tenta-

kels uit naar een astronaut die voet zette op een met stenen bezaaide rode planeet. Erboven stond geschreven *De stormplaneet*. ‘Dat is een film,’ had mijn moeder me verteld. ‘Laten we wachten tot hij wat dichterbij ons in de buurt draait, in de Volga of de Floreasca.’ Mijn moeder durfde niet naar het centrum van de stad, ze kwam haar buurt niet uit, tenzij er niets anders op zat, bijvoorbeeld om voor mij op strada Lipscani een schooluniform te kopen, met het geruite hemd en de broek waar al knieën in zaten, alsof iemand hem in de fabriek reeds had gedragen.

Ook de Colentina was mij vertrouwd, met de ingestorte huizen links en de zeepfabriek Stela rechts, waar huishoudzeep van de merken Cheia en Cămila werd gemaakt. De geur van ranzig vet walmde hiervandaan de hele wijk over. Dan kwam het bakstenen gebouw van de textiel fabriek Donca Simo, waar mijn moeder nog een tijdje aan het weefgetouw had gewerkt, gevolgd door een stel houtopslagplaatsen. De groezelige en mistroostige straat liep door tot in de verte, tot aan de horizon, in de zomerhitte, onder van die eindeloze, bleekwitte luchten zoals je alleen in Boekarest zult zien. In feite was dit de plaats waar ik ben geboren, in de wijk Colentina, in een achterbuurt, in een vervallen kraamkliniek die provisorisch was ingericht in een oud gebouw dat voor 1944 half speelhol, half bordeel was geweest, en ik had mijn eerste levensjaren ergens aan de Doamna Ghica doorgebracht, in een wirwar van steegjes een Joods getto waardig. Pas veel later ben ik daar teruggekeerd, naar de Silistra, met een fototoestel om een paar foto’s te maken van het huis van mijn jeugd, maar ze zijn niet erg gelukt. Die buurt bestaat niet langer, alles is tegen de grond gegaan, het huis inbegrepen. Wat ervoor in de plaats is gekomen? Flats natuurlijk, zoals overal.

Toen ik in tram 21 de Doamna Ghica was gepasseerd, drong ik binnen in een vreemd oord. Tussen de huizen langs de rand van de weg waren nu meertjes te zien, waar vrouwen in plooirokken op de oever hun vloerkleden wasten. Verkooppunten voor spuitwater, bakkerijen, slijterijen en viswinkels. Een uitgestorven, deprimerende, eindeloze straat, zeventien tramhaltes

lang, voor het grootste deel zonder vluchtheuvel en zonder nut, als spoorwegstations ver van de bewoonde wereld. Moeders met kleurig bedrukte jurken, allemaal met hun dochter aan de hand, aan de wandel nergens naartoe. Hier en daar een kar vol met lege flessen. Verkooppunten voor het omruilen van gasflessen, waar ze 's avonds al in de rij staan voor de volgende dag. Haaks op elkaar staande straten, stoffig, als op het platteland, met moerbeibomen langs de kant. Vliegers die vast zijn komen te zitten in de elektriciteitsdraden tussen de geteerde houten palen.

Na anderhalf uur door elkaar gerammeld te zijn in de tram, bereikte ik het eindpunt. De laatste drie, vier haltes was ik volgens mij de enige passagier. Ik stapte uit op een groot plantsoen, waar de trams keerden om opnieuw hun sisyfustocht over de Colentina af te leggen. De dag liep op zijn einde, maar bleef nog van een ambergrijze spookachtigheid, vooral door de stilte. Hier, aan het eindpunt van lijn 21, was het volkomen uitgestorven. Lange, grauwe industriehallen met smalle vensters, een watertoren in de verte, een boomgaard met appelbomen die letterlijk zwart waren van de stookolie en de uitlaatgassen binnen de brede cirkel van de tramrails. Twee verstarde naast elkaar opgestelde lege trams, zonder bestuurders. Een gesloten kaartjeskiosk. Scherpe contrasten tussen het roze licht en de schaduw. Wat had ik daar te zoeken? Hoe moest ik op een zo verafgelegen plek leven? Lopend ging ik tot aan de watertoren, ik bereikte de voet ervan, waar een vergrendelde deur was, en bekeek met mijn hoofd in mijn nek de fonkelende bol, hoog in de lucht, aan het uiteinde van de witgekalkte cilinder. Ik liep verder in de richting van... niets, de verlatenheid tegemoet... Ik had het gevoel dat daar niet de stad eindigde, maar de werkelijkheid. Een straat die links afboog droeg, op een naambordje, de naam die ik zocht: Dimitrie Herescu. Ergens in die straat moest de school zijn, mijn school, mijn eerste aanstelling, waar ik op 1 september, over ruim twee maanden, moest komen opdaven. Het groen en roze geschilderde gebouw dat onderdak bood aan een Automecanica slaagde er niet in de dorps sfeer van die plek te

verstoren: huizen met nokpannen, erven met verrotte schuttingen, honden aan de ketting, achterbuurtbloemen. De school stond aan de rechterkant, een paar huizen voorbij de Automecanica, en was uiteraard uitgestorven.

Het was een klein schooltje, een hybride L-vormig gebouw, bestaande uit een oude vleugel, met scheuren in de muren en gebarssten ramen, en, achter op het schoolplein, een nog troostelozer dependance. Op het pleintje stond een scheef basketbalbord met een ring zonder netje. Ik opende de poort en ging naar binnen. Ik zette mijn eerste schreden op het schoolplein. De zon was net begonnen te zakken, zodat een stralenkrans was neergestreken boven op het dak van het oude gebouw. Vandaar spotten de stralen omhoog, naargeestig, in zekere zin zwart, want ze verlichtten niets maar verhoogden de onmenselijke eenzaamheid van die plaats. Het werd me somber te moede: ik zou binnentreden in die school, die zo verstart was als een lijkenhuis, ik zou, met het klassenboek onder mijn arm, door haar donkergroen geschilderde gangen lopen, ik zou naar de bovenverdieping gaan en een onbekend klaslokaal binnenlopen, waar dertig kinderen, vreemder dan als ze tot een andere soort zouden hebben behoord, op me wachtten. Misschien zaten ze toen al op me te wachten, stilzwijgend in hun banken, met hun houten penendoosjes, met hun blauwgekafte schriften. Bij die gedachte gingen de haren op mijn armen overeind staan en ik rende bijna de straat weer op. 'Hoe dan ook blijf ik niet mijn hele leven leraar,' hield ik mezelf voor toen de tram me terugbracht naar de witte wereld, toen ik de haltes achter me liet, de huizen dicht op elkaar stonden en de aarde weer door mensen werd bevolkt. 'Hoogstens een jaar, totdat er een plaatsje vrijkomt op een of andere redactie, bij een literair tijdschrift.' En de eerste drie jaar dat ik heb lesgegeven op School nummer 86 heb ik inderdaad niets anders gedaan dan deze illusie voeden, zoals sommige moeders hun kinderen de borst blijven geven terwijl het allang tijd is om ze te spenen. Mijn illusie had levensgrote proporties aangenomen en toch kon ik me er niet toe brengen – en in zekere zin kan ik me daar vandaag nog niet toe brengen – mijn borst

niet langer te ontbloten, al was het maar af en toe, en haar de kans te gunnen zich tegoed te doen aan mijn vlees. Mijn jaren als stagiair zijn verstreken. Er zullen nog zo'n veertig jaar verstrijken en hier zal ik ook met pensioen gaan. Zo erg is het tot nu toe nou ook weer niet geweest. Ik heb lange perioden zonder luizen gehad. Nee, alles bij elkaar is het niet zo verschrikkelijk geweest op die school, en wat wel onaangenaam was, is misschien voor mijn eigen bestwil geweest.

3

Soms raak ik de controle over mijn onderarmen vanaf de ellebogen kwijt. Het jaagt me geen angst aan, soms zou ik zelfs durven beweren dat ik het leuk vind. Het gebeurt onverwacht, gelukkig uitsluitend wanneer ik alleen ben. Ik schrijf iets, corrigeer proefwerken of drink een kopje koffie, of ik knip mijn nagels met het Chinese nagelschaartje, en ineens voel ik hoe mijn handen heel licht worden, alsof ze gevuld zijn met een vluchtig gas. Ze zweven als vanzelf omhoog, ze tillen mijn armen vanuit mijn schouders op, leviteren vrolijk in de stroperige, donker glanzende lucht in de kamer. Het maakt me blij, ik bekijk mijn handen alsof ik ze voor het eerst zie: lang, slank, met dunne botten, met een paar zwarte haren op de vingerkootjes. Onder mijn betoverde blikken beginnen ze uit zichzelf te gebaren, bevallig en bizar, om verhaaltjes te vertellen die doven misschien zouden kunnen begrijpen. Mijn vingers bewegen nauwgezet en onfeilbaar, in reeksen ondoorgrondelijke tekens, die van de rechterhand vragen, die van de linkerhand geven antwoord, de ringvinger en de duim sluiten een cirkel af, de pinken bladeren ergens in, de polsen draaien met de soepele gedrevenheid van een dirigent. Ik zou gek moeten worden van angst, omdat iemand anders, in mijn eigen geest, deze zo overduidelijk gekwalificeerde bewegingen beheerst, vertwijfeld op zoek naar duiding, en toch voel ik me niet vaak zo gelukkig. Ik bekijk mijn handen als een kind dat is meegenomen naar het poppentheater, dat niet begrijpt wat zich op de piepkleine bühne afspeelt, maar geboeid is door de bedrijvigheid van de houten figuren met hun draderige haar en jurken van crêpepapier. De autonome bezieling van mijn handen (godzijdank niet wanneer ik lesgeef of over straat loop) komt na enkele minuten tot bedaren, de gebaren worden trager,

ze beginnen te lijken op de moedra's van Indiase danseressen, dan stoppen ze, waarna ik nog twee, drie minuten kan genieten van het magische gevoel dat mijn handen lichter zijn dan lucht, alsof mijn vader, in plaats van ballonnen, twee huishoudhandschoenen van dun rubber had opgeblazen aan de buis van het gasfornuis, die nu de plaats van mijn handen innemen. En uiteraard vind ik het jammer wanneer mijn echte handen, die grove, zware, organische, afgeschaafde handen met hun dwarsgestreepte spieren, met het glazige wit van de pezen en de barstensvol met bloed gevulde aderen, terugkeren in hun lederen handschoenen, met nagels aan de uiteinden, en ik plotseling, tot mijn verbazing, mijn vingers kan laten bewegen zoals ik wil, alsof ik, alleen door me te concentreren, een takje van de ficus op de vensterbank kan afbreken of zonder iets aan te raken mijn koffiemok naar me toe kan schuiven.

Naderhand pas komt de angst, pas nadat die betovering (die, pak 'm beet, een keer of twee, drie per maand optreedt) een soort herinnering is geworden, begin ik me af te vragen of wellicht, te midden van zoveel andere ongerijmdheden in mijn bestaan – want daar draait het om –, in de toverachtige onafhankelijkheid van mijn handen nog een bewijs verscholen gaat dat... alles zich in een droom afspeelt, dat mijn hele leven een begoocheling is, of iets wat nog droeviger, nog ernstiger, nog gestoorder is en desondanks waarheidsgetrouwer dan enig verhaal dat men ooit zou kunnen verzinnen. Het vrolijk-beangstigende ballet van mijn handen, altijd uitsluitend hier, in mijn schipvormige woning aan de Maica Domnlui, is de kleinste, meest onbeduidende (want uiteindelijk goedaardige) van mijn beweegredenen om deze bladzijden vol te schrijven, alleen voor mijzelf, in de ongelooflijke eenzaamheid van mijn leven. Als ik literatuur had willen schrijven, zou ik dat tien jaar geleden wel hebben gedaan. Ik bedoel: als ik het echt zou hebben gewild, zonder nadrukkelijke wilsinspanning, zoals je wilt dat je been een stap zet en het dat vervolgens doet. Je hoeft niet te zeggen: 'Ik beveel je een stap te zetten', je hoeft er niet eens over na te denken dankzij welk ingewikkeld proces je wens verandert in

een gegeven. Je hoeft alleen maar te geloven, geloof als een mosterdzaadje te hebben. Als je schrijver bent, schrijf je. De boeken komen zonder dat je weet wat je daarvoor moet doen, hoe jouw gave werkt, zoals een moeder is gemaakt om te baren en waarlijk het kind dat in haar baarmoeder is gegroeid baart zonder dat haar geest betrokken is bij het ingewikkelde origami van haar vlees. Als ik schrijver was geweest, zou ik fictie hebben geschreven, dan zou ik tot nu toe tien, vijftien romans op mijn naam hebben staan zonder meer moeite dan de inspanning die ik lever om insuline af te scheiden of dagelijks mijn voedsel de weg tussen de twee openingen van mijn spijsverteringsstelsel te laten afleggen. Toen, lang geleden, op het moment dat er nog eindeloos veel paden voor me openlagen, heb ik mijn geest echter opgedragen om fictie te produceren zonder dat er iets gebeurde, zoals ik vergeefs naar mijn vinger kijk en ertegen schreeuw: 'Beveeg!'

In mijn puberteit wilde ik literatuur schrijven. Ik weet nu nog niet of ik van die weg ben afgedwaald omdat ik geen echte schrijver was of omdat het gewoon heeft tegengezeten. Op de middelbare school had ik poëzie geschreven, ik heb nog ergens een stel cahiers liggen, en uit bepaalde dromen weet ik dat ik ook proza heb geschreven, een groot cahier, een collegeblok met harde kaft, vol met verhalen. Dit is nu niet het moment om daarover te schrijven. Later nam ik deel aan Olympiades voor de Roemeense taal, die werden gehouden op regenachtige zondagen, op onbekende middelbare scholen. In die tijd was ik een bijna schizofrene puber die in zijn eigen wereld leefde, die in de pauze het schoolplein op liep, op de rand van de verspringbak ging zitten en hardop gedichten voorlas uit verfromfaaide bundeltjes. De anderen zagen me niet staan, luisterden niet naar me als ik sprak, ik was een decorstuk, een mislukt rekwisiet, in een reusachtige, chaotische wereld. Omdat ik schrijver wilde worden, besloot ik toelatingsexamen te doen voor de Letterenfaculteit. Ik werd zonder problemen toegelaten in de zomer van 1975. In die tijd was mijn eenzaamheid volkomen. Ik woonde met mijn ouders aan de Ștefan cel Mare. Ik las acht uur per dag,

me van mijn ene op mijn andere zij draaiend in bed, onder het laken dat klam was van het zweet. De bladzijden van het boek namen de steeds veranderende kleur van de onmetelijke Boekarestse luchten aan, van de gulden gloed van de zomermiddagen tot het duistere, drukkende roze van de avonden met sneeuw hartje winter. Ik had niet in de gaten wanneer het helemaal donker was geworden. Mijn moeder trof me lezend aan in de half-duistere kamer, wanneer de bladzijde en de letters vrijwel dezelfde kleur hadden en ik niet meer las, maar droomde dat ik verderging in het verhaal, dat ik volgens de wetten van de droom vervormde. Dan kwam ik weer tot mezelf, rekte me uit, stond op uit bed – in de loop van de dag had ik dat alleen maar gedaan om naar de wc te gaan – en steevast liep ik dan naar het grote raam van mijn kamer, vanwaar, uitgestrooid onder fantastische wolken, heel Boekarest te zien was. Duizenden lichten waren ontstoken in de huizen verspreid in de verte, in de nabijgelegen herenhuizen zag ik mensen rondwaren als lome vissen in een aquarium, veel verder weg floepten kleurige neonreclames aan en uit. Maar wat me fascineerde was de onmetelijke hemel, de koepel die hoger en overweldigender was dan die van elke kathedraal. Zelfs de wolken slaagden er niet in zijn apex te bereiken. Ik drukte mijn voorhoofd tegen het koude, meegeevende raam en bleef zo staan, een puber in een bij de oksels gescheurde pyjama, totdat mijn moeder me riep om te komen eten. Daarna keerde ik terug in het hol van mijn eenkennigheid, diep onder de grond, om verder te lezen, met het licht aan en een andere, identieke kamer die uitdijde in de spiegel van het vensterraam, totdat ik door vermoeidheid werd overmand.

Overdag ging ik naar buiten om te wandelen in de zomer waar geen einde aan kwam. Ik ging bij mijn twee of drie vrienden langs, die ik nooit thuis trof. Daarna zwierf ik over onbekende straten, kwam terecht in wijken waarvan ik het bestaan niet eens bevroedde, verdwaalde tussen vreemde huizen als bunkers op een andere planeet. Oude roze koopmanswoningen, waarvan de façades bedekt waren met de intussen vreselijk afgescherfde stucco engeltjes. Nooit een mens op straat onder het

bladerdak van oude platanen. Ik ging de oude huizen binnen, liep door de met kitschmeubelen gevulde kamers, beklom bizarre buitentrappen naar de bovenverdieping, ik ontdekte uitgestrekte lege zalen, waarin mijn voetstappen onbetamelijk luid weergalmden. Ik daalde af in elektrisch verlichte kelders, opende deuren van verrot hout en kwam uit op gangen die naar aarde roken, met dunne gasbuizen langs de wanden. Op de buizen zaten met een slijmerig schuim vastgekleefde keverpoppen, die langzaam pulseerden, wat aangaf dat zich onder hun huid vleugels vormden. Ik kwam terecht in de kelders van andere huizen, beklom andere treden, ging andere lege kamers binnen. Soms waren de huizen waarin ik binnenging me vertrouwd, omdat ikzelf ooit in die vertrekken had gewoond, in die bedden had geslapen. Als een door nomaden ontvoerd kind dat na jaren van vervreemding is teruggevonden, liep ik regelrecht naar het buffet waar ik het zilvermuntstuk van vijftig lei vond dat in het water was gegooid toen ik voor het eerst in bad ging, nu zo zwart uitgeslagen dat je de gelaatstrekken van de koning op de kopzijde niet meer kon onderscheiden, het zakje met de op mijn eerste verjaardag afgeknipte lok, toen ik van alle spullen op de zilveren schaal, zo vertelde men, het potlood had uitgekozen, of mijn armzalige melktandjes, de voltallige set, waarover ik het hier al heb gehad. Zwalkend over de straten en door de huizen van de zinderende stad, iedere dag van de zomer van '75, leerde ik hem goed kennen, zodat ik inzicht kreeg in zijn geheimen en verdorvenheden, zijn glorie en zijn onbevangenheid. Boekarest, had ik toen begrepen, op mijn negentiende, toen ik alles al gelezen had, was niet als andere steden, die zich in de loop van de tijd hadden ontwikkeld door stulpjes en pakhuizen te vervangen door appartementencomplexen en paardentrams in te ruilen voor elektrische trams. De stad was ineens verschenen, reeds verval- len, verbrokkeld, met afgeschilferd stucwerk en stucco gorgo- nen met afgeschilferde neus, met in melancholieke bundels boven de straten bungelende elektriciteitsdraden, met een onwaar- schijnlijk gevarieerde industriële architectuur. Er was van begin af aan ingezet op een menselijker en aandoenlijker stad dan een

Brasilia van beton en glas. Wat de geniale bouwmeester had ontworpen waren schots en scheef lopende straten, overstromende riolen, scheefgezakte, door onkruid overwoekerde herenhuizen, panden met volledig ingestorte gevels, onbereikbare scholen, winkels met zeven schuine en spookachtige verdiepingen. Boekarest was vooral gepland als één groot openluchtmuseum, museum van de weemoed en het verval aller dingen.

Het was de stad zoals ik die zag door mijn raam aan de Ştefan cel Mare en die ik, als het me gelukt was om schrijver te worden, eindeloos zou hebben beschreven, ik zou er bladzijde na bladzijde en boek na boek over hebben volgeschreven, ontgaan van mensen maar vol met mezelf, als het netwerk van gangen in de opperhuid van een god, bewoond door één enkele microscopisch kleine, doorschijnende schurftmijt, met haartjes aan de uiteinden van zijn walgelijke pootstompen.

In het najaar werd ik opgeroepen voor de militaire dienst en negen maanden lang hebben ze alle gedichten en literaire kapsones uit mijn hoofd gebannen. Ik heb geleerd hoe ik een gemoderniseerde automatische kalasnikov uit elkaar moet halen en in elkaar moet zetten. Ik heb geleerd hoe ik de vizierkorrel moet besmeuren met roet van het geblakerde handvat van een tandenborstel, zodat hij op de schietbaan niet kan gaan fonkelen in de zon. Ik stopte 's winters, bij twintig graden onder nul, een voor een twintig patronen in de houder, voordat ik op wacht ging staan om een verre uithoek van de kazerne te bewaken, in de sneeuwstorm en de verlatenheid, van drie uur 's nachts tot zes uur 's ochtends. Ik tijgerde een kilometer door de modder, met een gasmasker op mijn gezicht en een ransel van dertig kilo op mijn rug. In de slaapzaal ademde ik muggen in en uit, vijf, zes per kubieke centimeter lucht. Ik maakte latrines schoon en schrobde de vloer met een tandenborstel. Ik brak mijn kiezen op de oorlogsbiscuitjes en at aardappels met schil en al uit mijn gamel. Ik heb de fruitbomen in de kazerne witgekalkt. Ik vocht met een maat om vis uit blik. Een andere maat stond op het punt me aan zijn bajonet te rijgen. Ik heb geen enkel boek gelezen, ik heb in feite geen letter gelezen, negen maanden lang. Ik

heb niet geschreven en geen enkele brief ontvangen. Alleen kwam mijn moeder één keer in de twee weken op bezoek, en iedere keer bracht ze een pakket etenswaren voor me mee. Het leger heeft geen kerel van me gemaakt, maar heeft mijn ingekeerdheid en eenzaamheid vertienvoudigd. Het verwondert me nog dat ik het overleefd heb.

Het eerste wat ik deed toen ik eenmaal weer ‘op vrije voeten’ was, in de zomer van het daaropvolgend jaar, was een bad vol laten lopen met heet water, zo blauw als edelgesteente. Ik liet het water boven de overloop stijgen zodat het tot aan de rand van de porseleinen badkuip kwam, zelfs een beetje bol stond. Ik liet me naakt in het water zakken, dat overstroomde op de vloer van de badkamer. Het kon me niets schelen, ik moest de drek van negen maanden militaire dienst kwijt, de enige dode tijd, als een dood bot, van mijn leven. Ik verzonk helemaal in de gezezende vloeistof, kneep mijn neusgaten met mijn vingers dicht en liet mijn hoofd diep onder water zakken, totdat ik met mijn kruin de geglazuurde bodem van de badkuip raakte. Zo bleef ik liggen, een slungelige jongeling, met ribben die zielig genoeg door zijn huid heen te tellen waren, met wijd opengesperde ogen die naar het lichtspel op het wateroppervlak, kilometers hoger, tuurden. Zo bleef ik urenlang liggen, zonder de behoefte te voelen adem te halen, totdat een donkerkleurige huid, die zachte plooiën begon te vertonen, zich van mijn lichaam losmaakte. Ik heb hem nu nog, op een klerenhanger, in de kast. Hij leek van dun rubber te zijn gemaakt en in zijn structuur zijn duidelijk mijn gelaatstrekken te onderscheiden, net als mijn tepels, mijn door het water verschrompelde piemel, zelfs de afdrukken van mijn vingertopjes. Het is een huid van vuil, aangekoekt, gestold vuil, grijs als de boetseerlei waarin je alle kleuren door elkaar hebt gekneed: het vuil van die negen maanden dienstplicht waar ik bijna aan onderdoor was gegaan.